

ICCAUA Proceedings Journal

Proceedings of the international conference of contemporary affairs in architecture and urbanism-ICCAUA

ICCAUA
Proceedings *Journal*
<https://journal.iccaua.com/>

Volume 8 (December 2025), Pages 1461–1470

Journal homepage: <https://journal.iccaua.com/>

DOI: <https://doi.org/10.38027/ICCAUA2025TR0009>

Karaköy to Galataport: A Case Study of Sterile Architecture's Effects

* ¹ Gizem Öztürk and ² Prof. Gülçin Pulat Gökmen

¹ & ² Department of Architecture, Faculty of Architecture, ITU, Turkey

E-mail ¹: ozturkg17@itu.edu.tr, E-mail ²: ggokmen@itu.edu.tr

Abstract

Received: 15 January 2025
Revised: 22 May 2025
Accepted: 18 June 2025
Available online: 5 July 2025

Copyright © 2025 by the author(s).
All rights reserved.

This article is published under an open-access model and is made available in accordance with the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY).

The publisher maintains a neutral stance concerning jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

This article has been selected and peer-reviewed for publication in this journal as part of the 8th International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism, held on 8–9 May 2025 in Alanya, Türkiye.

The concept of "sterility" emerged in the early twentieth century in conjunction with modernist thought, initially associated with notions of hygiene, health, and cleanliness. In architecture, modernism introduced rational and universal design principles, promoting order, uniformity, and an authoritative design language aimed at constructing idealized environments. This led to the proliferation of standardized, homogeneous, and ostensibly flawless structures—what this study defines as "sterile architecture." This paper explores the implicit presence of this concept within architectural discourse, critically examining its urban and spatial implications. It aims to foster a discussion on how sterile architecture contributes to urban transformation processes through the lenses of universalization, simplification, detachment, and authoritarianism. The Galataport Project, developed from the former Karaköy Salıpzarı port area in Istanbul, serves as the case study. The research incorporates site observations, photography, and schematic documentation. In addition, a survey targeting professionals, including architects, academics, and graduate students, was conducted to evaluate human-space interactions shaped by the transformation. The findings, derived from both quantitative and qualitative data, are analyzed across three dimensions: physical, social, and perceptual, highlighting the project's multifaceted impacts on urban life.

Keywords: Sterile; Sterile Architecture; Urban Transformation; Karaköy; Galataport.

Karaköy'den Galataport'a: Steril Mimarinin Etkileri Üzerine Bir Vaka Çalışması

Özet

Steril kavramı dünyada 20. yüzyılın ilk yarısında modern düşünceyle beraber "hijyenik, sağlıklı, temiz" kavramları ile gündeme gelmiştir. Mimarlık dünyası modernizm yaklaşımıyla, rasyonelliğe dayanan, evrensel yaklaşımlar sunan, düzen ve kusursuzluk içinde eşit ve otoriter tasarım anlayışı geliştirmiş, zaman içinde ideal toplum için "standart, homojen, uygun, ideal" yapılar tasarlayarak kentlerde "steril mimarlık" örnekleri üretmiştir. Bildiride mimarlık disiplininde bugüne kadar örtük biçimde yer alan, "steril" mimarlık kavramını kent ve mekân kavramları üzerinden irdelemek ve kentlerde neden olduğu değişimler ve dönüşümleri evrenselleşme, yalınlaşma, temassızlaşma ve otoriterleşme kavramlarıyla tartışmaya açmak amaçlanmaktadır.

Karaköy Salıpzarı'ndan Galataport'a dönüşen ve araştırma alanı olarak seçilen bölgede yapılan gözlemlerde, fotoğraflar ve çizimlerle mevcut durum analiz edilmektedir. Gerçekleşen dönüşümün insan-mekân etkileşimlerini tespit edebilmek ve tartışmaya açabilmek için alanında uzman kişilerle; mimarlar, akademisyenler ve lisansüstü öğrencileriyle anket çalışması gerçekleştirilmektedir. Elde edilen verilerle bölgede oluşan olumlu olumsuz etkiler; fiziksel, sosyal ve algısal boyutta tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Steril; Steril Mimarlık; Kentsel Dönüşüm; Karaköy; Galataport.

Giriş

Steril kavramı "her türlü mikroplardan arındırılmış, temiz ve aseptik" anlamlarıyla özellikle 16. ve 19. yüzyıl ütopyalarından 20. yüzyıl ortalarına kadar uzanan süreçte "sağlıklı ve ideal bir toplum" inşa etme düşüncesiyle planlama disiplinine dahil olmuştur. Modernizmin etkisiyle bu kavram, mimarlık alanında hijyen, düzen ve akılcılık temelinde şekillenmiş; evrensel, eşitlikçi ve otoriter bir tasarım anlayışını beraberinde getirmiştir. Zamanla ideal toplum için standart, homojen ve kusursuz yapılar üretilmiş, bu anlayış kentlerde "steril mimarlık" örneklerinin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda "steril mimarlık" kavramı, mimarlık disiplini içinde örtük biçimde yer

almış ancak eleştirel bir yaklaşımla gündeme getirilmemiştir. Oysa bu kavram, sadece fiziksel değil aynı zamanda sosyal ve algısal boyutlarda da kent yaşamına etki etmektedir. Günümüzde kentsel dönüşüm projeleri aracılığıyla hızla artan steril mimarlık üretimleri, insan-mekân ilişkilerini sınırlamakta ve kamusal alanları dönüştürmektedir. Bu bildirinin amacı, söz konusu kavramı kent, mekân ve toplumsal bağlam üzerinden tartışmaya açmak; evrenselleşme, yalınlaşma, temassızlaşma ve otoriterleşme gibi çağdaş dönüşüm dinamikleri ile olan ilişkisini ortaya koymaktır. Bu kapsamda "steril" kavramı incelenmekte ve bu kavramın modern düşünceyle birlikte nasıl "steril mimarlık" anlayışına dönüştüğü analiz edilmektedir. Aynı zamanda, günümüzde kentleri dönüştürme iddiasıyla uygulanan kentsel projelerin, steril mimarlık üretimlerini nasıl teşvik ettiği incelenmekte ve bu üretimlerin gündelik yaşam üzerindeki fiziksel, sosyal ve algısal etkileri değerlendirilmektedir.

Bildiride, tümdengelim yaklaşımı benimsenmiş ve şu hipotezden yola çıkılmıştır: "Liman bölgelerindeki çöküntü alanlarında gerçekleştirilen dönüşümler sonucunda ortaya çıkan steril mimari yaklaşımlar, amaçlandığının aksine kentleri olumsuz etkilemektedir." Bu hipotezi test etmek amacıyla araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: "İstanbul'un önemli liman bölgelerinden biri olan Galataport Projesi kapsamında inşa edilen steril mimarlık anlayışı, çevresini fiziksel, sosyal ve algısal boyutlarda nasıl dönüştürmektedir?". Bildiri, bir alan çalışmasına dayanmaktadır. Önce alanın yoğun kullanıldığı günlerde (16.03.2025 ve 23.02.2025 tarihleri arasında) 10:00–18:00 saatleri arasında gözlemler yapılmış, fotoğraflar çekilmiş ve mevcut durum haritalar üzerinden analiz edilmiştir. İkinci aşamada, dönüşümün yarattığı fiziksel, sosyal ve algısal değişimleri değerlendirmek amacıyla, web üzerinde oluşturulmuş soru formuyla, 73 katılımcıyla bir anket çalışması yürütülmüştür. Katılımcı grubu; mimarlar, akademisyenler ve lisansüstü mimarlık öğrencilerinden oluşmaktadır. Anket katılımcıların sosyo-demografik bilgileri, Galataport Projesi'ne dair genel görüşleri ve projenin etkilerine ilişkin değerlendirmeleri şeklinde üç ana bölümden oluşmaktadır. Anketin kapalı uçlu sorularından elde edilen veriler SPSS programına aktarılarak frekans analizleri ve çapraz tablolar ile değerlendirilmiştir. Açık uçlu sorular ise MAXQDA programı ile analiz edilmiş, katılımcı ifadeleri kodlanarak dönüşümün fiziksel, sosyal ve algısal etkileri ortaya konmuştur.

Steril Kavramı Tanımı

Steril ve sterilize kelimeleri, Latince *sterile* ve *sterilize* kelimelerine dayanarak "mikroplarından arınma, mikroplardan arıtılma", "kısır, verimsiz döl" anlamında daha çok tıp alanında kullanılan hekimlik terimidir. Steril kavramı, tıp alanının dışında edebiyat, sosyoloji ve felsefe disiplinlerinde de insan-mekân ilişkileri bağlamında ele alınmakta olup, kimi zaman açık bir biçimde, kimi zaman ise örtük şekilde kullanılmaktadır.

Steril kavramına edebiyatta; ütopya ve distopyaları ele alan edebi romanlarda rastlanılmaktadır. Ütopyalara, halihazırdaki kusurlu olan sistemi kusursuz bir tasarı ile düzeltmeye, onun yerine geçmeye isteklidir ve yaşamın her düzeyinde karşılaşılan katı tekdüzelik, türdeş kent planlaması, fiziksel ve sosyal boyutta eşitliklerin yaşandığı homojen tek tiplilik ve monotonluk steril oluşumlarını üretilmesini desteklemektedir. More (2019) rasyonalist bir bakışla, mükemmel bir toplum tasarımını savunurken, Huxley (2013), duygularından arınmış, herhangi bir kültüre ait olmayan, tek tiplere laboratuvar ortamlarında üretilen ve toplum refahı için tüketim üzerine kurulmuş seri üretim sistemini benimseyen yalın ve saf insanların doğadan tamamen kopuklarını vurgulamakta, sadece tek bir düzen için çalıştıkları sterilize distopik bir dünya kurmaktadır. Orwell (2021) iktidarın gerçeklik kavramlarını kendi çıkarları doğrultusunda değiştirip dönüştürerek insanların yaşamlarını baskı ve denetim ile tamamen kontrol altına aldığını ve steril bir hayat inşa ettiğini ifade etmektedir.

Sosyoloji alanında Jameson'un (1994) "hiper mekân", Bauman'ın (1987) "asabi mekân", Baudrillard'ın (1998) "kuvöz mekân" ve Foucault'nun (2015) "panoptikon" kavramları, kapalı, gözetlenen ve dış dünyadan yalıtılmış steril mekânları tanımlamakta kullanılmıştır. Baudrillard (1998) ayrıca bireyin sterilleşmesini "camekan" metaforu üzerinden, nesnelere ve mekâna dokunmayan bir bilinç haliyle açıklamaktadır. Mikroplarından arındırılmış, ideal, hijyenik bir rasyonel dünyaya atıfta bulunarak, bireylerin dış dünyadaki özneler ve nesnelere ile olan ilişkilerini "farkında olup gören, ancak müdahale etmeyen, dokunmayan" halini "camekan" metaforu ile açıklayan Baudrillard (1998) da mekânların dışında bireylerin de sterilleşmeye başlamasını vurgulamaktadır.

Felsefede ise Marder (2016), steril olmayı doğadan kopuşla ilişkilendirirken; Douglas (1966), saflık, kirlilik ve ritüeller üzerinden steril kavramının kültürel anlamlarına işaret etmektedir. Bu bağlamda steril, yalnızca sağlıkla ilişkilendirilen olumlu bir durum değil, aynı zamanda eleştiriye açık, bireyi ve toplumları mekânla olan ilişkilerinde sınırlayan bir olgu olarak değerlendirilmektedir.

Steril Mimarlığın Gelişimi: "Hijyenik, Sağlıklı, Temiz" Üretimler

Steril mimarlık kavramı, özellikle modernizmin yükseldiği dönemde mimarlık literatüründe "hijyenik, sağlıklı, temiz" yapılarla birlikte anılmaya başlanmıştır. Bu anlayış, rasyonel ilkelere dayalı, standart, beyaz, kusursuz ve çoğunlukla evrenselci bir tasarım dili oluşturmuştur. Le Corbusier'in (1987) "yaşamak için bir makine" olarak tanımladığı konut anlayışı, duygulardan ve izlerden arındırılmış, işlevsel ve nötr mekânlar üretme gayesini yansıtır. Corbusier'in 1920'lerde geliştirdiği "Çağdaş Kent" ve "İşyan Kent" projeleri; düzen, işlevsellik ve otoriteyi öne çıkaran steril şehir tasarımının ilk örneklerindedir. Aynı dönemde CIAM toplantılarında şekillenen "konut, iş, ulaşım ve rekreasyon" gibi fonksiyonların ayrıştırılması fikri de bu anlayışı güçlendirmiştir. Savaş sonrası dönemde CIAM'ın yerelliğe yönelmesiyle bu yaklaşım bir miktar yumuşasa da modern mimarlıkta steril üretimlerin etkisi azalmamıştır.

Colomina (2016), modern mekânlarda şeffaflık ve cam kullanımını "röntgen mimarlık" olarak tanımlar. Wigley (1995), beyaz duvarı modern mimarlığın "maskesi" olarak görür. Lefebvre'ye göre (1991) mekân sadece fiziksel

değil; algılanan, tasarlanan ve yaşanan bir olgudur. Bu nedenle steril mimarlığın mekânı tek boyutlu hale getirdiği ve sosyal çeşitliliği kısıtladığı savunulur. Auge'nin (2016) "yok-yerler" kavramı, bağlamdan kopuk, tekrarlanabilir ve kimliksiz mekânları tanımlar. Fuller'in yapay fanusları ve modern sonrası dönemde neoliberal politikalarla gelişen güvenli siteler, alışveriş merkezleri ve plazalar da steril mekânların güncel örnekleri arasında yer alır. Stavrides (2018), bu yapıları "bölünmüş adacıklar" olarak tanımlar ve toplumsal ayrışmayı tetiklediğini vurgular. Boyacıoğlu (2020) ise doğadan kopuk, temassız yaşam alanlarını neoliberal steril mimarlık örnekleri olarak eleştirir. Sonuç olarak, steril mimarlığın sadece fiziksel bir tasarım meselesi değil; sosyal, kültürel ve ideolojik etkileri olan çok katmanlı bir kavram olarak değerlendirilmesi önemli görülmektedir.

Liman Bölgelerinde Kentsel Dönüşüm ve Steril Üretimler

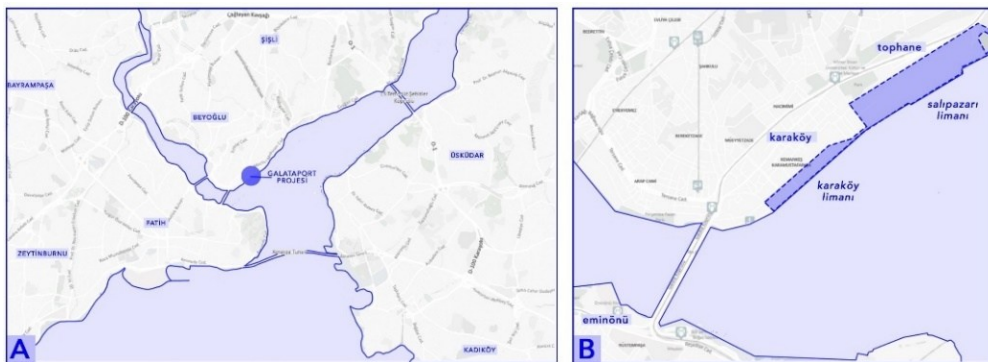
Limanlar, karayla denizin kesişiminde yer alan, tarihsel olarak ulaşım, ticaret ve üretim gibi işlevlerle kent yaşamını şekillendiren önemli alanlardır. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren konteyner taşımacılığının gelişmesiyle birlikte bu alanlar şehir merkezlerinin dışına taşınmış; eski liman bölgeleri işlevsizleşmiş ve dönüşüm ihtiyacı doğmuştur.

Kentsel dönüşüm, genel anlamıyla fiziksel, sosyal ve ekonomik koşulları iyileştirmeyi amaçlayan bir müdahale biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, Donnison (1993) dönüşümü çöküntü alanlardaki sorunları çözmeye yönelik yöntemler olarak ele alırken, Roberts (2000) bu süreci sosyal, çevresel ve fiziksel boyutlarıyla bütünlük bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir. Roberts'a göre dönüşüm, kent dokusundaki değişime uyum sağlama, yaşam kalitesini artırma ve sürdürülebilirlik hedeflerini gerçekleştirme aracı olarak görülmelidir. Liman bölgelerindeki dönüşümler genellikle üç temel strateji çerçevesinde şekillenmektedir: (1) Koruma: Liman işlevi sürdürülür, tarihi dokular korunur. (2) Yeniden canlandırma: Liman işlevi devam ederken kültürel, sosyal ve ticari işlevler eklenerek alan aktif hale getirilir. (3) Yeniden yapılandırma: Liman işlevi sonlandırılarak bölgeye konut, ofis, otel gibi yeni kullanım biçimleri kazandırılır.

Kruvaziyer turizmi, bu dönüşümlerin bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Bu turizm türü, yüksek gelir grubuna hitap eden, kısa süreli ancak yoğun tüketim ve deneyim sunan bir seyahat biçimidir. Gemiler, bünyelerinde barındırdıkları restoranlar, mağazalar ve eğlence alanları ile "yüzen şehir" ya da "yüzen tatil köyü" olarak tanımlanmaktadır. Bu gemiler, temas kurmaktan çok izole bir tüketim deneyimi sunmaları nedeniyle steril mimarlığın hareketli örnekleri olarak değerlendirilebilir. Ancak bu tür projelerde, sadece ekonomik getirilerin değil, sosyal etkilerin de dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Örneğin, High Line gibi projelerde olduğu gibi, mekânın ekolojik, kültürel ve toplumsal katmanları yeniden düşünülmesi; bölgeye özgü, sürdürülebilir ve kapsayıcı çözümler geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Aksi durumda, dönüşümün sonucu olarak ortaya çıkan yapılar, bağlamdan kopuk, temassız, gözetimli ve tüketim odaklı steril alanlar haline gelmektedir.

Alan Çalışması: Galataport Projesi

Galataport Projesi İstanbul'un Beyoğlu ilçesi sınırları içinde yer almakta olup Karaköy Limanı ve Tophane'deki Salıpzararı Limanı'nı kapsamaktadır. 18.yy-20.yy. arasında askeri kışla, montaj fabrikası, liman olarak hizmet veren bölge, Haliç ve İstanbul Boğazı kesişiminde yer almaktadır. Cenevizlilerden gelen kültürel geçmişi ve tarihi ile İstanbul için önemli bir mekansal konumdadır (Şekil 1). Tophane Çeşmesi (1732), Tophane Saat Kulesi (1825), Nusretiye Cami (1825) ve Tophane Kasrı (1852) bölgenin kültürel hafızası için önemli referanslardır (Batur, 1994).

Şekil 1. a) Alanın İstanbul'da konumunun gösterilmesi, b) alanın sınırlarının gösterilmesi (Öztürk, 2025).

Projenin hayata geçtiği alan, tarihsel süreçte pek çok dolgu ve yapılaşma evresinden geçmiştir. Tophane kıyı şeridi, 1580 ve 1743 yıllarında yapılan dolgu çalışmalarıyla genişlemiş, 1894'te başlayan üçüncü dolgu süreciyle birlikte montaj fabrikası kurulmuştur. Karaköy kıyı şeridi ise üçüncü dolgu sürecinden sonra Paket Postanesi, Çinili Han ve Karaköy Yolcu Salonu gibi yapılarla gelişmiştir. 1960'ta gerçekleştirilen dördüncü dolgu çalışması ile Salıpzararı Limanı inşa edilmiş ve antrepolar bölgeye eklenmiştir. Ancak 1988 yılında bu liman işlevini yitirmiş, antrepolar kullanılmaz hâle gelmiştir (Batur, 1994, Tutel, 1994, Müller, 1998).

1993 yılında Karaköy-Tophane-Salıpzararı çevresi "kentsel sit alanı" ilan edilmiş ve Bakanlar Kurulu tarafından Salıpzararı Limanı özelleştirme kapsamına alınmıştır. 2001 yılında ise TDİ tarafından Salıpzararı Limanı için

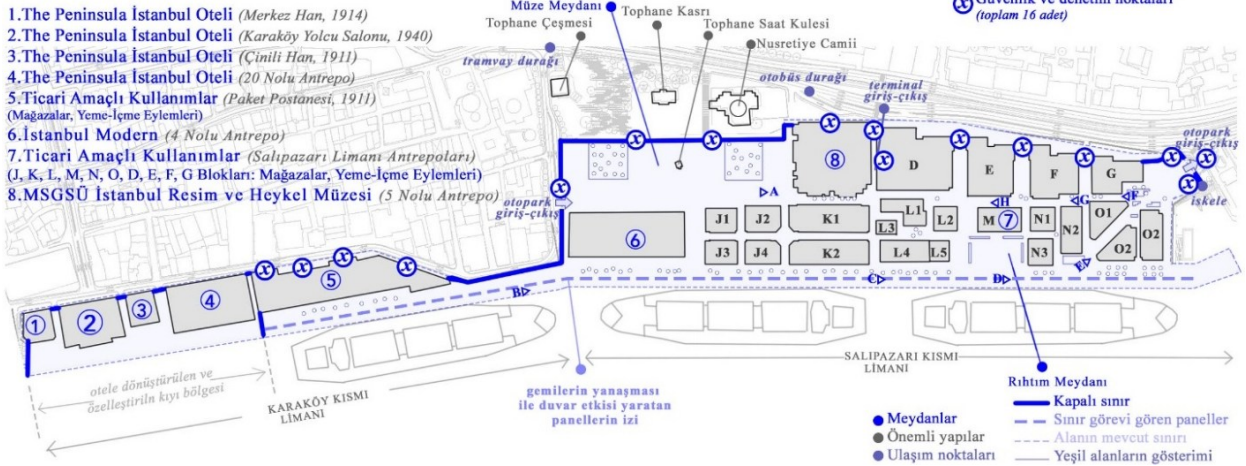
“Galataport” isimli bir yarışma açılmış, Tabanlıoğlu Mimarlık yarışmayı kazanmış, ancak proje uygulanamamıştır (Tabanlıoğlu, 2001). 2014 yılında projenin vaziyet planı kararları için “Studio Dror ve Gensler” birlikte çalışmış ve süreç içerisinde projeye Türkiye’den “Norm Mimarlık” ve Amerika’dan “BEA Architects” de dahil olmuştur (Url-1). 2016 yılında antrepoların yıkılmasıyla aşamasına geçilmiş, 2017 yılında Karaköy Yolcu Salonu ve Paket Postanesi’nin önemli bölümleri yıkılmıştır. 2018 yılında, Eski İstanbul Modern Müze binasının bulunduğu Antrepo 4 binası yıkılmış, 2021 yılında beşinci dolgu gerçekleştirilerek kıyı şeridi denize doğru genişletilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. a) Galataport Projesi vaziyet planı (Url-2’ten revize edilmiştir), b) Galataport Projesi hava fotoğrafı (Url-3’ten revize edilmiştir).

Projenin ilk gemisi 2021 yılında limana yanaşmış, Galataport 29 Ekim 2021 tarihinde resmi olarak açılmıştır (Url-3). Projenin ana işlevi kruvaziyer terminali olarak tanımlanmakta; bu işleve destek olacak şekilde ofisler, mağazalar, restoranlar, oteller, müzeler ve açık alanlar planlanmıştır. Tasarım ekibi, projeyi kültürel cazibe merkezi olarak tanımlamakta ve kentsel dokuyla uyumlu sokak ölçeğinde mekânlar üretmeyi hedeflediklerini belirtmektedir. Galataport Projesi’nin mevcut durumu analizi için; alana hafta sonları (2 kez; 16.03.2025 ve 23.02.2025) belirli zaman dilimlerinde (10:00-18:00) gidilerek fiziksel tespitler yapılmış ve haritaya işlenmiştir (Şekil 3). Gözlemler sırasında alanın erişilebilirlik durumu, kullanıcı profili ve mekânsal organizasyonu haritalandırılmış ve fotoğraflarla belgelenmiştir. Ulaşım ile ilgili yapılan tespitlerde, kullanıcıların alana yoğun olarak toplu taşıma (otobüs, tramvay) ve vapur (Kadıköy, Üsküdar, Bebek, Ortaköy hatları) ile erişim sağladığı, ayrıca otopark kapasitesinin genişliği nedeniyle bireysel araç kullanımının da yaygın olduğu belirlenmiştir. Yaya erişimi ise Eminönü-Beşiktaş hattı boyunca sağlanmaktadır.

Günümüzdeki Kullanımı (Önceki kullanım durumu)

Şekil 3. Mevcut durum tespitlerinin (J, K, L, M, N, O, D, E, F, G kütlelerin isimlendirilmesindeki harfler projeye ait resmi adlandırmalardır) harita ile aktarılması (Öztürk, 2025).

Saha gözlemleri, yapı adalarının kullanım biçimlerini ve kıyıya erişim olanaklarını değerlendirmeye odaklanmıştır. Şekil 3’te gösterilmiş olan alanda bulunan 1, 2, 3 ve 4 numaralı yapıların işlevleri tamamen değişmiş olup Peninsula Oteli’ne dönüştürülmüş, bu alanın önündeki kıyı hattı ise halkın erişimine kapatılmıştır. Paket Postanesi binası (Şekil 3’te 5 numaralı yapı); güvenlik ve denetim mekanizmalarıyla çevrelenmiş lüks mağazalar ve yeme-içme alanlarına dönüştürülmüş; buradan Galataport İskele alanına kadar olan kıyı şeridi kontrollü biçimde erişime açılmıştır (Şekil 4B). Ancak kruvaziyer gemilerinin yanaşması sırasında kıyıya entegre edilmiş kapak sistemlerinin açılmasıyla oluşan geçici duvarlar, kıyıya görsel ve fiziksel erişimi sınırlamaktadır (Şekil 4C ve 4D).

Şekil 4. Galataport Projesi mevcut durum tespitlerinin fotoğraflarla aktarılması (Öztürk, 2025).

İstanbul Modern (Şekil 3'te 6 numaralı yapı) ve Resim ve Heykel Müzesi (Şekil 3'te 8 numaralı yapı) alanı, oluşturulan müze meydanı (Şekil 4A) ile sosyal ve kültürel anlamda desteklemektedir. Ancak kruvaziyer gemilerinin yanaşması sırasında kıyıya entegre edilmiş kapak sistemlerinin açılmasıyla oluşan geçici duvarlar, kıyıya görsel ve fiziksel erişimi sınırlamaktadır. Şekil 3'teki diğer yapı grupları (D, E, F, G) kütleleri arasında ofisler, mağazalar ve yeme-içme alanları yer almakta, güvenlik kontrolleriyle kullanıcı yönlendirmesi yapılmaktadır. G külesinin yanında özel iskele alanı ve küçük bir karşılama meydanı bulunmaktadır. Eski antrepo alanında yükselen J, K, L, M, N, O kütleleri ise lüks markalara ait mağazalardan oluşmakta ve bu alan ticari bir aks şeklinde kurgulanmıştır (Şekil 4G ve 4H). Rıhtım Meydanı (Şekil 4E); önemli bir kentsel boşluk olarak konumlandırılmış ve oturma elemanları ile desteklenmiştir. Akslar boyunca yerleştirilen avlular, kentsel mobilya, bitkilendirme ve yönlendirme elemanlarıyla birlikte kullanıcı yoğunluğu açısından dikkat çekici şekilde kullanılmaktadır (Şekil 4F, 4G ve 4H). Projenin karşı kıyıda bakıldığında, lineer ve düşük katlı bir kütle düzenine sahip olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 4J).

Anket çalışmasının ilk bölümünde katılımcıların sosyodemografik özelliklerini anlamak için sorulan 6 soruya verilen yanıtlar (değişkenler), yanıtların frekansı (n), yanıtların toplam sayıya göre yüzdelik dilimi (%) Tablo 1'de gösterilmiştir. Toplam katılım sayısı toplam veri sayısını oluşturmuş, 73 veri SPSS programına aktarılmış ve programda kodlama yapılmıştır. Tablo 1'de gösterilen 4.soru birden fazla seçenek işaretlemeye olanak verdiği için toplam veri sayısı 92'ya ulaşmış ve katılımcıların bu soruda işaretlemediği her seçenek SPSS programında veri girişinde kayıp veri olarak tanımlanmıştır. Sosyodemografik sorular; katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, İstanbul'da yaşama süresi ve ikamet yerlerini içermektedir. Katılımcıların %82,2'si kadın, %31,5'i 22-30 yaş aralığında, %28,8'i doktora mezunu ve %79,5'i mimardır. İstanbul'da 21 yıl ve üzeri yaşayanlar %60,3; Avrupa Yakası'nda ikamet edenler ise %49,3 oranındadır.

İkinci bölümde katılımcılara Galataport Projesi hakkında 8 soru sorulmuş ve verilen yanıtlar Tablo 2'de gösterilmiştir. Katılımcıların %43,8'i Galataport'u 2002–2021 yılları arasında ziyaret etmiş, %75,3'ü alanın dönüşüm öncesi kullanımına aşinadır. %64,4'ü alanı nadiren ziyaret ettiğini belirtmiştir; %60,3'ü ise güncel kullanımın kültürel ve sanatsal etkinlikler açısından olumlu olduğunu ifade etmiştir. %46,6 oranında katılımcı, projenin bugünkü kullanımını olumsuz değerlendirmiştir.

Tablo 2'de gösterilen 9., 11. ve 12. sorular birden fazla seçenek işaretlemeye olanak verdiği için toplam veri sayısı sırasıyla 101, 105 ve 148'e ulaşmıştır. 14.soru ise; açık uçlu bir soru olup toplam 39 kişiden veri alınmış ve 34 adet kayıp veri tespit edilmiştir. 39 kişinin verdikleri cevapları MAXQDA programında analiz edilmiştir (Şekil 5).

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin analizi.

No	Sorular	Değişkenler	n	%	Kayıp Veri	Toplam Veri
1	Cinsiyetiniz?	kadın	60	82,2	0	73
		erkek	13	17,8		
2	Yaşınız?	22-30	23	31,5	0	73
		31-40	21	28,8		
		41-50	4	5,5		
		51-60	6	8,2		
		60 yaş üstü	19	26,0		
3	Eğitim durumunuz?	lisans	18	24,7	0	73
		yüksek lisans öğrencisi	12	16,4		
		yüksek lisans	9	12,3		
		doktora öğrencisi	13	17,8		
		doktora	21	28,8		
4	Mesleğiniz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)	mimar	58	79,5	15	73
		akademisyen	30	41,1	43	73
		lisansüstü öğrenci	14	19,2	59	73
5	Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?	0-5 yıl	7	9,6	0	73
		6-10 yıl	8	11,0		
		11-15 yıl	10	13,7		
		16-20 yıl	4	5,5		
		21 ve üzeri yıl	44	60,3		
6	İstanbul'un neresinde ikamet ediyorsunuz?	Anadolu yakası	35	47,9	0	73
		Avrupa yakası	36	49,3		
		şehir dışı	2	2,7		

Tablo 2. Katılımcıların Galataport hakkında sorulan sorulara verdikleri yanıtların analizi.

No	Sorular	Değişkenler	n	%	Kayıp Veri	Toplam Veri
7	2002-2021 yılları arasında Galataport Projesi'ni takip ettiniz mi? Nasıl?	alanı ziyaret ederek deneyimledim	32	43,8	0	73
		çalışmalarım sırasında inceledim	12	16,4		
		medya ve çevrim içi kaynaklardan	24	32,9		
		süreç hakkında pek bilgim yok	5	6,8		
8	Proje gerçekleşmeden önce alanın kullanım durumunu biliyor musunuz?	biliyorum	55	75,3	0	73
		bilmiyorum	9	12,3		
9	Proje uygulamaya başlamadan önce alanı kullanır mıydınız? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)	tam emin değilim	9	12,3	55	73
		yeme içme	18	24,7		
		turistik gezi	23	31,5		
		alışveriş	2	2,7		
		kültürel ve sanatsal etkinlikler	44	60,3		
kullanmazdım	14	19,2	59	73		
10	Galataport'a günümüzde gidiyor musunuz? Ne sıklıkla?	ayda 2-3 kez	3	4,1	0	73
		ayda 1 kez	21	28,8		
		nadiren	47	64,4		
		hiç gitmedim	2	2,7		
11	Galataport'a nasıl gidiyorsunuz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)	kişisel araç	25	34,2	48	73
		vapur	26	35,6	47	73
		otobüs	6	8,2	67	73
		tramvay	35	47,9	38	73
		yürüyerek	13	17,8	60	73
12	Galataport'a hangi nedenlerle gidirsiniz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)	yeme içme	43	58,9	30	73
		alışveriş	16	21,9	57	73
		turistik gezi	18	24,7	55	73
		kültürel ve sanatsal etkinlikler	47	64,4	26	73
		sahil yürüyüşü	20	27,4	53	73
		iş amaçlı toplantılar	2	2,7	71	73
		gitmedim	2	2,7	71	73
13	Galataport'un bugünkü kullanımını "olumlu/olumsuz" nasıl değerlendiriyorsunuz?	olumlu	21	28,8	0	73
		olumsuz	34	46,6		
		her ikisi de	11	15,1		
		nötr	5	6,8		
14	Detaylandırabilir misiniz?	kısmen olumlu	2	2,7	34	39
		Açık uçlu soru olup cevapları ayrı toplanmıştır.				

Üçüncü bölümde katılımcılara Galataport Projesi'nin etkileri üzerine 15 soru sorulmuş ve yanıtlar Tablo 3'te gösterilmiştir. Projenin çevresiyle kurduğu ilişkiyi kısmen geçirgen ve sınırlı erişim kurduğunu belirtenler 46 kişi (%63), kent dokusuyla fiziksel ve sosyal süreklilik kısmen sağladığını düşünenler 44 kişi (%60,3), mimari tasarım dilini yerel kimlikten uzak olduğunu savunanlar 36 kişi (%49,3), mekânsal organizasyonun kullanıcıları kısmi sınırlandırdığını belirtenler 40 kişi (%54,8), kullanıcıların alanda yönlendirildiğini düşünenler 55 kişi (%75,3),

projenin kamusal alan üzerindeki etkisini olumsuz olarak değerlendirenler 39 kişi (%53,4), güvenlik önlemleri ve gözetim mekanizmalarının kişileri denetim altına alan ve özgürlüklerini kısıtladığını savunanlar 39 kişi (%53,4), gelişmiş teknolojilerin mekânsal deneyime etkisinin nötr olduğunu belirtenler 40 kişi (%54,8), projenin insan ölçeğinden uzak olduğunu söyleyenler 41 kişi (%56,2), sahil şeridine olumsuz etkisi olduğunu düşünenler 34 kişi (%46,6), gemilerin kıyıya yanaşmasının olumsuz değerlendirenler 43 kişi (%58,9), projenin İstanbul için kentsel bir model olamayacağını belirtenler ise 42 kişi (%57,5) ile ilgili sorulardan alınan diğer değişkenlere göre üstünlük sağlamıştır.

Tablo 4'te gösterilen 20.soru 5'li Likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Katılımcıların tüm önermelere yanıt verdiği görülmüş ve veri sayısı her önerme için 73 olarak tespit edilmiştir. Katılımcılarla paylaşılan 5'li Likert ölçeğine göre: mahalle ve sokak kurgusu ile kamusal alan deneyimi, ortalama 3,2 ile kısmen olumlu bulunmuştur. Sosyal grupların bir araya gelmesine yönelik ifade ortalama 2,6 ile daha olumsuz değerlendirilmiştir. Güvenlik önlemlerinin kamusal alanı kısıtladığına dair olumsuz ifade ters kodlanarak ortalama 1,6 puan almıştır.

Tablo 3. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin analizi.

No	Sorular	Değişkenler	n	%	Kayıp Veri	Toplam Veri
15	Galataport'u çevresiyile kurduğu ilişkiyi "olumlu/olumsuz" nasıl değerlendirirsiniz?	şeffaf, açık ve geçirgen olup, kamusal alan	8	11,0	0	73
		kısmen geçirgen, bazı alanlar sınırlı erişim	46	63,0		
		kapalı ve tamamen içe dönük bir sistem	19	26,0		
16	Düzenlenen alan sizce kent dokusuyla fiziksel ve sosyal süreklilik sağlayabiliyor mu?	evet	3	4,1	0	73
		kısmen	44	60,3		
		hayır	26	35,6		
17	Projenin mimari tasarım dili hakkında ne düşünüyorsunuz?	çevresiyile uyumlu	6	8,2	0	73
		kısmen çevresiyile uyumlu olup, yalın ve sade yerel kimlikten uzak, standart, tekdüze, evrensel	31	42,5		
		yerel kimlikten uzak, standart, tekdüze, evrensel	36	49,3		
18	Projenin mekânsal organizasyonu ile kullanıcıların deneyimleri etkilenmekte midir?	etkileşimi sınırlandıran ve kontrol altına alan	31	42,5	0	73
		kısmen sınırlandıran ve kısmi özgürlükler	40	54,8		
		etkileşimi yüksek ve özgürlükler sunan	2	2,7		
19	Kullanıcıların yönlendirildiğini ve dolaşım akışlarının mekânsal düzenlemelerle sınırlandığını düşünüyor musunuz?	evet	55	75,3	0	73
		hayır	6	8,2		
		kısmen	9	12,3		
20. soru likert ölçeğinde hazırlanmıştır.		Metin içerisinde aktarılmaktadır.			0	73
21	İstanbul'daki kamusal alan üzerinde "olumlu/olumsuz" nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?	olumlu	12	16,4	0	73
		olumsuz	39	53,4		
		her ikisi de	7	9,6		
		nötr	7	9,6		
		kısmen olumlu	6	8,2		
22		Detaylandırabilir misiniz?	Açık uçlu soru olup cevapları ayrı toplanmıştır.		42	31
23	Güvenlik önlemleri ve gözetim mekanizmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?	güvenliği arttıran ve gerekli bir uygulama	12	16,4	0	73
		kontrollü fakat aşırı müdahaleci olmayan	22	30,1		
		denetim altına alan ve özgürlükleri kısıtlayan	39	53,4		
24	Projede kullanılan gelişmiş teknolojiler mekânsal deneyiminizi etkiliyor mu? Nasıl?	pozitif	12	16,4	0	73
		nötr	40	54,8		
		negatif	19	26,0		
		tam görüş yok	2	2,7		
25	Projenin tasarımında insan ölçeğinden söz edilebilir mi?	evet	29	39,7	0	73
		hayır	41	56,2		
		emin değilim, ikisi arasında	3	4,1		
26	Galataport'un İstanbul'un sahil şeridine "olumlu/olumsuz" katkıları var mı? Nelerdir?	olumlu	16	21,9	0	73
		kısmen olumlu	4	5,5		
		nötr	5	6,8		
		kısmen olumsuz	1	1,4		
		olumsuz	34	46,6		
27		Detaylandırabilir misiniz?	Açık uçlu soru olup cevapları ayrı toplanmıştır.		29	44
28	Kruvaziyer gemilerin kıyıya yanaşması ve birkaç gün burada kalması hakkında "olumlu/olumsuz" görüşleriniz nelerdir?	olumlu	12	16,4	0	73
		kısmen olumlu	1	1,4		
		nötr	6	8,2		
		olumsuz	43	58,9		
29	İstanbul'un kentsel gelişimi için bir model oluşturabileceğini düşünüyor musunuz?	her ikisi de	11	15,1	0	73
		olabilir	8	11,0		
		belki	11	15,1		
		nötr	4	5,5		
		olmamalı	2	2,7		
		olamaz	42	57,5		
		doğrudan görüş yok	6	8,2		

Tablo 4. Katılımcıların 5’li Likert ölçeği yanıtlarının analizi.

No	Önermeler	Değişkenler	Min.	Max.	Ort.	Standart Sapma	Kayıp Veri	Toplam Veri
20A	Projede mahalle ve sokak kurgusu oluşturmak amaçlanmış görüntüyor.	hiç katılmıyorum (1) katılmıyorum (2)	1	5	3,21	1,17	0	73
20B	Projedeki kamusal alanlar ziyaretçileri için rahat ve iyi bir şehir deneyimi oluşturuyor.	kararsızım (3)	1	5	3,18	1,15	0	73
20C	Projedeki mekânsal düzenlemeler farklı sosyal grupların bir araya gelmesini teşvik ediyor	kısmen katılmıyorum (4) tamamen katılmıyorum (5)	1	5	2,64	1,38	0	73
20D	Alanın sınırlarına sonradan yerleştirilen güvenlik noktalarının ve kontrollü geçiş mekanizmalarının kentlinin kamusal alan erişim hakkını kısıtladığını düşünüyorum. (Önerme olumsuz olduğu için ters kodlama yapılmıştır)	hiç katılmıyorum (5) katılmıyorum (4) kararsızım (3) kısmen katılmıyorum (2) tamamen katılmıyorum (1)	1	5	1,60	1,02	0	73

Katılımcıların 14. (Tablo 2), 22. ve 27. (Tablo 3) sorulara verdikleri yanıtlar MAXQDA programında kodlanmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen ifadelerin belirtilme sıklıkları (n) Şekil 5’te görselleştirilmiştir. *Fiziksel etkilerde:* En sık eleştirilen unsurlar güvenlik ve denetim sistemleri (28 kod) ile kıyıya ulaşımın kısıtlanmasıdır (22 kod). Buna karşın kıyının yeniden erişilebilir olması olumlu olarak belirtilmiştir (22 kod). *Sosyal etkilerde:* Projenin yalnızca belirli bir kullanıcı profiline hitap etmesi (36 kod) ve kamuya ait olmaması (31 kod) olumsuz bulunurken, çok işlevli yapısı (13 kod) ve kültürel varlıkların varlığı (9 kod) olumlu değerlendirilmiştir. *Algısal etkilerde:* Katılımcıların küçük bir kısmı kendilerini güvende hissettiklerini (3 kod) veya alanda keyifli vakit geçirdiklerini belirtmiştir. Ancak yapının “anlamsız” ve “endişe verici” olarak tanımlanması da dikkat çekmiştir.

Şekil 5: Açık uçlu soruların MAXQDA programı ile kodlanması ve kodların sıklık analizinin kod bulutu ile görselleştirilmesi (mavi; fiziksel, turuncu; sosyal, gri; algısal etkileri göstermektedir) (Öztürk, 2025).

Anket çalışmanın son aşamasında ise; soruların birbirleri ile ilişkilerine bakmak için SPSS programındaki betimleyici istatistikler içerisinde yer alan çapraz tablolardan faydalanılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri arasında yer alan yaş, eğitim ve meslek gruplarına göre yanıtların şekillenmesi çalışmanın kapsamında önemli görülmüştür. Bu nedenle yaş, eğitim ve meslek grupları (2,3,4.sorular) ile projenin etkilerini ölçen (13.soru ve sonrası) sorular arasında çapraz tablolar incelenmiştir. İncelenen tablolarda, yaş değişkeninin; 13, 17, 25, 26, 20B sorularına verilen yanıtlarda, eğitim durumu değişkeninin; 25 ve 20C sorularına verilen yanıtlarda, meslek değişkeninin ise; 20B ve 20C sorularına verilen yanıtlarda, katılımcıların oransal dağılımlarında farklılıklar tespit edilmiştir (Tablo 5). Tablo 5’te katılımcıların (yaş, meslek ve eğitimlerine göre) verdikleri yanıtlar arasında oransal olarak en yüksek olanlar mavi ile gösterilmiştir. Yaş grubunun eğitim durumuna ve meslek gruplarına göre fikirlerin ayrılmasında daha belirleyici bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Yaş, eğitim durumu ve meslek gruplarına göre sorulara verilen yanıtların istatistiksel dağılımları.

yaş x soru tablosu		YAŞ				
No	Değişkenler	22-30	31-40	41-50	51-60	60 +
13	olumlu	17,4	23,8%	25,0%	33,3%	47,4%
	olumsuz	56,5%	47,6%	75,0%	33,3%	31,6%
17	her ikisi de nötr	17,4%	23,8%	yok	16,7%	5,3%
	kısmen olumlu	yok	4,8%	yok	16,7%	15,8%
25	bütünleşik	8,7%	yok	yok	yok	yok
	kısmen	4,3%	4,8%	yok	50,0%	5,3%
26	kimlikten uzak	47,8%	33,3%	50,0%	16,7%	52,6%
	evet	47,8%	61,9%	50,0%	33,3%	42,1%
20	kararsızım	34,8%	38,1%	50,0%	50,0%	42,1%
	kısmen katılıyorum	65,2%	57,1%	50,0%	33,3%	52,6%
20	emin değilim	yok	4,8%	yok	16,7%	5,3%
	olumlu	8,7%	9,5%	25,0%	33,3%	47,4%
26	olumsuz	47,8%	61,9%	75,0%	33,3%	26,3%
	her ikisi de nötr	26,1%	19,0%	yok	16,7%	10,5%
20	kısmen olumlu	13,0%	9,5%	yok	yok	yok
	kısmen olumsuz	4,3%	yok	yok	16,7%	10,5%
20	hiç katılmıyorum	13,0%	yok	yok	yok	5,3%
	katılmıyorum	21,7%	57,1%	yok	yok	26,3%
B	kararsızım	17,4%	14,3%	50,0%	16,7%	10,5%
	kısmen katılıyorum	39,1%	23,8%	50,0%	66,7%	36,8%
C	tamamen katılıyorum	8,7%	4,8%	yok	16,7%	21,1%

eğitim x soru tablosu		EĞİTİM DURUMU				
No	Değişkenler	Lisans	YL ögr.	YL	DR ögr.	DR
25	evet	50,0%	41,7%	11,1%	53,8%	33,3%
	hayır	50,0%	58,3%	77,8%	46,2%	57,1%
20	emin değilim	yok	yok	11,1%	yok	9,5%
	hiç katılmıyorum	11,1%	41,7%	33,3%	46,2%	14,3%
C	katılmıyorum	22,2%	8,3%	44,4%	23,1%	42,9%
	kararsızım	16,7%	8,3%	yok	7,7%	14,3%
20	kısmen katılıyorum	27,8%	33,3%	22,2%	7,7%	23,8%
	tamamen katılıyorum	22,2%	8,3%	yok	15,4%	4,8%

meslek x soru tablosu		MESLEK		
No	Değişkenler	Mimar	Akademisyen	Lisansüstü Öğr.
20	hiç katılmıyorum	5,2%	6,7%	7,1%
	katılmıyorum	31,0%	40,0%	21,4%
B	kararsızım	15,5%	16,7%	21,4%
	kısmen katılıyorum	36,2%	30,0%	42,9%
20	tamamen katılıyorum	12,1%	6,7%	7,1%
	hiç katılmıyorum	24,1%	33,3%	42,9%
C	katılmıyorum	24,1%	33,3%	7,1%
	kararsızım	13,8%	10,0%	7,1%
20	kısmen katılıyorum	25,9%	16,7%	35,7%
	tamamen katılıyorum	12,1%	6,7%	7,1%

* mavi ile işaretlenen hücreler; katılımcıların verdikleri yanıtlar arasında oransal olarak en yüksek yanıtı göstermektedir.

** dikdörtgen ile işaretlenen hücreler ise; diğer katılımcılara göre verdikleri yanıtlar arasında en yüksek oranının bulunduğu değişkenin farklı olduğunu göstermektedir.

Değerlendirme

Galataport Projesi, liman bölgesinin dönüşümünde “yeniden canlandırma” yaklaşımıyla ele alınmış; kruvaziyer turizmini destekleyen yeni işlevlerle kültürel, ticari ve sosyal kullanım biçimlerini bir araya getirmiştir. Ancak, elde edilen bulgular bu dönüşümün yalnızca fiziksel değil, sosyal ve algısal düzeylerde de önemli sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu bulgular, steril mimarlık kavramının alt başlıkları olan evrenselleşme, yalınlaşma, temassızlaşma ve otoriterleşme çerçevesinde değerlendirilmiştir. Proje, yerel bağlamdan kopuk, standart ve homojen bir mimari dil benimsemiştir. Bu durum, katılımcılar tarafından kimlik kaybı olarak değerlendirilmiş ve evrenselleşme eğiliminin bir sonucu olarak yorumlanmıştır. Kıyıya erişimin kısıtlandığı alanlar ve 16 adet güvenlik ve denetim noktası, projede erişilebilirlik hedefinin yeterince sağlanmadığını ortaya koymaktadır. Projenin, makro ölçekte kentle görsel ilişkisini koparması ve kıyı hattına fiziksel engellerle sınır koyması, temassızlaşma ve otoriterleşme eğilimleriyle doğrudan ilişkilidir.

Projenin yeniden canlandırma vizyonu olumlu bulunmakla birlikte, sadece belirli gelir gruplarına hitap etmesi eleştirilmiştir. Alanın kullanımı; yeme-içme, sosyal ve kültürel aktiviteler, alışveriş, yürüyüş yapma vb. eylemlerle çeşitlenmekte ve sağladığı bu çok fonksiyonlu olma hali olumlu bulunmaktadır. Projenin ekonomiyi canlandırdığı savunulurken; içeride gerçekleşen eylemlerin salt tüketim kaygısı ile bir araya getirilmesi ve kullanıcıların özgürlüklerini kısıtlayarak onları tüketime teşvik etmesi eleştirilmektedir. Alanın kamusal niteliği zayıflamış; tüketim odaklı programlaması, kullanıcıları tek tiplendiren ve sınırlayan bir yapıya dönüşmüştür. Bu bağlamda yalınlaşma eğilimiyle birlikte sosyal çeşitliliğin azaldığı ve mekânın kapsayıcılığının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Denetim mekanizmaları ile kullanıcıların yönlendirilmesi, otoriterleşme tasarım anlayışının sosyal düzlemdeki yansımaları olarak okunmaktadır. Projenin kıyı şeridinde katkısı tartışmalıdır. Gemi yanaşmaları sırasında oluşan duvar etkisi, kullanıcıların mekânla bağını kesmekte ve görsel sürekliliği bozmaktadır. Bu durum kullanıcılar tarafından olumsuz karşılanmakta ve mekân algısında rahatsızlık yaratmaktadır. Öte yandan, iç sokaklar ve avlular gibi mahalle ölçeğindeki düzenlemeler, bazı kullanıcılar için olumlu bir deneyim sunmakta; bu alanlarda geçirilen zaman “keyifli” olarak tanımlanmaktadır. Yine de proje genelinde ölçeğin büyüklüğü ve yapaylık algısı, temassızlaşmanın ve anlam kaybının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, Galataport Projesi'nin fiziksel, sosyal ve algısal etkileri, steril mimarlık üretimlerinin temel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu etkiler, proje hakkında süregelen tartışmaların nedeninin, mekânsal ve toplumsal düzeyde yaşanan bu ikiliklerde yattığını göstermektedir.

Sonuç

Bu bildiri, modernizmin etkisiyle şekillenen ve günümüzde çeşitli kentsel projelerde yeniden üretilen steril mimarlık anlayışının, Galataport örneği üzerinden fiziksel, sosyal ve algısal etkilerini incelemiştir. Steril mimarlık, ilk bakışta düzenli, temiz ve kontrollü mekânlar üretme çabası olarak görünse de detaylı analizler bu yaklaşımın mekânsal deneyimi sınırlandırdığını, farklı kullanıcı gruplarını dışladığını ve kentsel yaşamla kurulan temas biçimlerini dönüştürdüğünü göstermektedir.

Galataport Projesi özelinde yapılan gözlem ve anket çalışmaları, projenin mekânsal organizasyonu, kullanıcı yönlendirmesi ve güvenlik-denetim sistemleri açısından oldukça kontrollü ve seçici bir yapı sunduğunu ortaya koymuştur. Kamusal alana erişimin sınırlandırıldığı, yerel kimlikten uzak, evrenselci bir mimari anlayışın benimsendiği

bu proje; kentliler için mekânla kurulan ilişkinin zayıfladığı, temassız, geçici ve yönlendirilmiş deneyimlere dönüştüğü bir ortam yaratmaktadır. Bu bağlamda steril mimarlık, sadece fiziksel bir tasarım meselesi değil; mekân üretiminde ideolojik, ekonomik ve sosyokültürel tercihlerle şekillenen çok katmanlı bir olgudur. Bu tür projelerin, kentlilerin gündelik yaşamına etkilerinin yalnızca estetik değil; erişilebilirlik, kapsayıcılık, aidiyet ve sosyal etkileşim düzeyinde de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Galataport örneği üzerinden yapılan bu analiz, steril mimarlığın kentteki etkilerini görünür kılmakta ve benzer projelere yönelik eleştirel bir bakış açısı geliştirilmesine katkı sunmaktadır. Gelecekteki kentsel dönüşüm projelerinde, sadece ekonomik getiriler değil; toplumsal fayda, mekânsal adalet ve sosyal sürdürülebilirlik gibi ilkelerin ön planda tutulması, kent yaşamının bütünselliği açısından kritik önemdedir.

Kaynaklar

- Auge, M. (2016). *Yok yerler* (T. Ilgaz, Trans.). İstanbul: Daimon Yayınları.
- Batur, A. (1994). Tophane. In *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (Vol. 7, pp. 274–277).
- Baudrillard, J. (1998). *Kötülüğün şeffaflığı: Aşırı fenomenler üzerine bir deneme* (I. Ergüden, Trans.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (1997). *Küreselleşme* (A. Yılmaz, Trans.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Boyacıoğlu, C. (2020). Steril mimarlıklar: Neoliberal geleceğin temassız mimari tasarım örnekleri. *Ege Mimarlık Dergisi*, 3(107), 66–71.
- Colomina, B. (2016). *X-ekranlar: Röntgen mimarisi* (B. Berhana, Trans.). Manifold.
- Corbusier, L. (1925). *Şehircilik* (P. Kotas, Trans.). İstanbul: Arketon Yayınları.
- Corbusier, L. (1987). *Towards a new architecture* (F. Etchells, Trans.). London: The Architectural Press.
- Domison, D. (1993). Agenda for the future. In C. McConnell (Ed.), *Trickle down or bubble up?* (pp. 9–36). London: Community Development Foundation.
- Douglas, M. (1966). *Saflık ve tehlike: Kirlilik ve tabu kavramlarının bir çözümlemesi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Foucault, M. (2015). *Büyük kapatılma ve seçme yazılar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Huxley, A. (2013). *Cesur yeni dünya* (Ü. Tosun, Trans.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Jameson, F. (1994). *Postmodernizm ya da geç kapitalizmin kültürel mantığı* (N. Plümer & A. Gölcü, Trans.). Ankara: Nirengi Kitap.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (D. Nicholson-Smith, Trans.). UK: Blackwell Press.
- Marder, M. (2016). *Toz* (Ö. Karakaş, Trans.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- More, T. (2019). *Ütopya* (Ç. Dürüşken, Trans.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Müller-Wiener, W. (1998). *Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Orwell, G. (2021). *1984* (B. Doğan, Trans.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Roberts, P. (2000). The evolution, definition and purpose of urban regeneration. In P. Roberts & H. Sykes (Eds.), *Urban regeneration* (pp. 9–36). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Stavrides, S. (2018). *Müşterek mekân: Müştarekler olarak şehir* (C. Saraçoğlu, Ed.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Tabanlıoğlu, A. (2001). Galataport konsept projesi. Retrieved from <https://www.tabanlıoglu.com/project/galataport/>
- Tutel, E. (1994). Limanlar. In *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (Vol. 5, pp. 214–217).
- Wigley, M. (1995). *White walls, designer dresses: The fashioning of modern architecture*. Cambridge, MA: MIT Press.
- URL-1: <http://megaprojeleristanbul.com/#galataport-salipazari-kruvaziyer-liman-alani> (Accessed 22 April 2025).
- URL-2: <https://archello.com/story/47016/attachments/photos-videos> (Accessed 22 April 2025).
- URL-3: <https://www.istdergi.com/dosya/20-yildir-bu-projeyi-tartisiyoruz-galataport> (Accessed 22 April 2025).